

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СВІТОВОГО РІВНЯ

Ісайкіна О. Д., Зленко А. М., Хітов М. М.

Інтернаціоналізація освіти є пріоритетним вектором сучасної освітньої політики країн Європи та світу. У статті розглядаються нові тенденції інтернаціоналізації вищої освіти як наслідку глобалізації світового освітнього простору. Проаналізовано сучасний стан розвитку світового ринку освітніх послуг, визначено ключові напрями процесів інтеграції вищої освіти у XXI ст.

Науковий інтерес до вивчення зазначеної теми полягає в необхідності реалізації двох важливих завдань: визначити ефективність функціонування трансрегіональних систем обміну у світовому освітньому просторі в сучасних умовах і проаналізувати взаємозалежність процесів глобалізації й інтернаціоналізації (інтеграції) та потенціалу національних освітніх систем.

У результаті дослідження запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності процесів інтернаціоналізації національних ВНЗ шляхом розвитку міжнародного партнерства, запровадження європейського виміру освіти, визначення європейських ідеалів та цілей, активізації інтеграційних процесів у освітній сфері, академічної мобільності, розвитку європейських програм і проєктів, вивчення іноземних мов, упровадження ідей європейського громадянина та європейської ідентичності.

Ключові слова: *глобалізація, інтернаціоналізація, інтеграція, міжнародне освітнє партнерство, академічна мобільність, вища освіта, університет.*

ІНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА КАК УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ МИРОВОГО УРОВНЯ

Исайкина Е. Д., Зленко А. Н., Хитов М. М.

Интернационализация образования является приоритетным вектором современной образовательной

политики стран Европы и мира. В статье рассматриваются новые тенденции интернационализации высшего образования как следствие глобализации мирового образовательного пространства. Проанализировано современное состояние мирового рынка образовательных услуг, определены ключевые направления процессов интеграции высшего образования в XXI веке.

Научный интерес к изучению данной темы заключается в необходимости реализации двух важных задач: определить эффективность функционирования трансрегиональных систем обмена в мировом образовательном пространстве в современных условиях и проанализировать взаимозависимость процессов глобализации и интернационализации (интеграции) и потенциала национальных образовательных систем.

В результате исследования предложены рекомендации по повышению эффективности процессов интернационализации национальных вузов путем развития международного партнерства, внедрения европейского измерения образования, определения европейских идеалов и целей, активизации интеграционных процессов в сфере образования, академической мобильности, развития европейских программ и проектов, изучения иностранных языков, внедрения идей европейского гражданина и европейской идентичности.

***Ключевые слова:** глобализация, интернационализация, интеграция, международное образовательное партнерство, академическая мобильность, высшее образование, университет.*

INTERNALIZATION OF EDUCATIONAL SPACE AS A MEAN OF EFFECTIVE TRAINING OF WORLD LEVEL PROFESSIONALS

Isaykina O. D., Zlenko A. M., Hitov M. M.

The internationalization of education is a priority vector of modern education policy in Europe and in the world. The article deals with new tendencies of internationalization of higher education as a consequence of the globalization of the world educational space. The current state of development of the world

market of educational services is analyzed, key directions of the processes of integration of higher education in the XXI century are determined.

The scientific interest in the study of this topic is the need to implement two important tasks: to determine the efficiency of the functioning of transregional exchange systems in the world educational space in modern conditions and to analyze the interdependence of the processes of globalization and internationalization (integration) and the potential of national educational systems.

As a result of the study, there were made recommendations to improve the efficiency of internationalization processes of national universities through the development of international partnerships, the introduction of an European dimension of education, the definition of European ideals and goals, the enhancement of integration processes in the educational sphere, academic mobility, the development of European programs and projects, the study of foreign languages, the introduction of ideas European citizen and European identity.

Key words: *globalization, internationalization, integration, international educational partnership, academic mobility, higher education, university.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обґрунтовується посиленням впливу процесів інтернаціоналізації на ефективність і міжнародну конкурентоспроможність університетів, внаслідок чого вони перетворюються на активних агентів світового ринку освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми інтернаціоналізації вищої освіти широко розглядаються науковцями. Зокрема, особливості процесу глобалізації освіти в регіонах Європи, Північної Америки та Тихоокеанської Азії ґрунтовно вивчає Б. Д. Денмен, основні аспекти взаємодії між університетами Центральної та Південно-Східної Європи – А. Марга. Проблему ефективності впровадження інтернаціоналізації в університетах досліджує Д. К. Худзик, обґрунтування доцільності розвитку інтернаціоналізації вищої

освіти для країн, що розвиваються – Р. Кулена. Р. Я. Чао вивчає процес інтернаціоналізації вищої освіти з точки зору утилітаристського та ідеалістичного підходів. О. С. Падалка і І. С. Каленюк висвітлюють інтернаціоналізацію як тенденцію розвитку вищої освіти в контексті економіки освіти. Проте, питання єдності в світовому освітньому просторі на сьогоднішній день викликає безліч протиріч. Деякі дослідники (В. П. Борисенков, З. А. Малькова та ін.) вказують на її відсутність, інші (Н. Ф. Макгин, А. А. Кашаєв) – на те, що вона тільки формується.

Метою публікації є аналіз наслідків глобалізації світового освітнього простору, зокрема, інтернаціоналізації вищої освіти, форм її прояву і впливу на розвиток ринку освітніх послуг в Україні та світі.

Виклад основного матеріалу. Докорінні зміни суспільної праці, зростання її комунікативності, наповненості інформаційно-технічними складовими, масове виробництво ведуть, з одного боку, до автоматизації праці, до втрати людської індивідуальності, до формалізації позицій людини. З іншого боку, зростання наукової ємності веде до зростання ролі особистісного фактору. Співіснування цих тенденцій – особливість сучасної епохи.

У зв'язку з цим, орієнтиром світової педагогічної громади, виникла потреба пошуку нових стратегій організації й змісту освіти з урахуванням нових реалій. Поняття «єдність» починає набувати не лише географічного й організаційного, але й педагогічного змісту як сукупність ряду єдиних елементів, методів і засобів навчання, характерних для всього світового освітнього простору, які використовуються під час передання наукового і культурного досвіду від покоління до покоління.

Загальноцивілізаційні тенденції, соціально-економічні трансформації в суспільстві, процеси глобалізації та інтернаціоналізації зумовлюють потребу формування у сфері вищої освіти нової освітньої парадигми, яка дозволить протистояти негативним проявам глобалізації.

Глобалізація як процес побудови цивілізації залежить від політичного, економічного і соціокультурного контекстів. Зазвичай вона розглядається як стандартизація та економічна

інтеграція. Однак у межах специфічного контексту порівняльної й міжнародної освіти, глобалізація може означати взаємодію ідей, людей і ресурсів з метою поширення і просування знань у всьому світі. Тобто, глобалізація вищої освіти передбачає ідеологічний зміст колективної свідомості й дії на шляху прагнення до співробітництва у всесвітньому масштабі для того, щоб сприяти, просувати та захищати істину.

Необхідно розрізнати глобалізацію вищої освіти й глобалізацію університетів. Глобалізація вищої освіти має тенденцію концентруватись на всесвітніх проблемах, таких як доступ, співробітництво й справедливість з акцентом на поширення знань і поділ праці. У разі глобалізації університетів відбувається укрупнення університетів у цілому, завоювання ними простору для посилення свого впливу, помітності або завоювання частини ринку на міжнародній арені.

Інтернаціоналізація вищої освіти розглядається міжнародною спільнотою як механізм протидії держав викликам глобалізованого світу. Інтернаціоналізація є об'єктивним процесом стійкої взаємодії та взаємовпливу національних систем вищої освіти, на основі загальних цілей та принципів, що згідно з потребами глобального суспільства відображає прогресивні тенденції нового століття [4].

Основними педагогічними передумовами інтернаціоналізації та інтеграції всередині світового освітнього простору є:

- удосконалення і демократизація освіти, залучення якнайширшого кола молоді до навчання у вищих навчальних закладах. Демократизація проявляється в реальних заходах щодо створення рівних можливостей отримання освіти всіма бажаними. У той же час, загальною закономірністю стало висунення на перший план проблем якості освіти;

- посилення у світовому освітньому просторі гуманітарної складової. Гуманізація набуває особливої актуальності в зв'язку з соціальною згуртованістю людей перед загрозою екологічних катастроф та соціальних потрясінь;

- безперервність навчання. Інтегруюча функція безперервності навчання обумовлена необхідністю забезпечити

кожній людині професійну компетентність і мобільність. Світовій освіті слід перетворитися на соціальний інститут, який буде здатен забезпечити різноманітний і постійно зростаючий набір освітніх послуг, що дозволяє навчатися безперервно;

– побудова управління освітою більшості суб'єктів світового освітнього простору на основі компромісу між централізацією освіти та її автономією. Поряд з тим, що освітні заклади посилюють свою самостійність, закріплюються обов'язкові стандарти, які, з одного боку, сприяють підвищенню якості освіти, а з іншого, – стимулюють вироблення і прийняття міжнародних стандартів. Це створює сприятливі передумови для взаємного визнання документів про освіту [7, с. 93].

Інтеграційні процеси у світовому освітньому просторі розвиваються під впливом потенціалу кожної окремої національної системи – чим вищий потенціал, тим активніше розвиватимуться інтеграційні процеси.

Таким чином, під інтернаціоналізацією вищої освіти розуміють процес, при якому цілі, функції та організація надання освітніх послуг набувають міжнародного виміру. Інтернаціоналізація на рівні університету – це перетворення національного вищого навчального закладу в інтернаціональний із включенням міжнародної складової в усі компоненти управління університетом з метою зростання якості викладання та наукових досліджень і набуття необхідних академічних і професійних компетенцій [2].

Багато поглядів на місію вищої освіти стратегічно націлені на розвиток і зростання зусиль інтернаціоналізації шляхом заохочення міжнародної освіти й обміну студентами, інтернаціоналізації навчальних планів, проведення міжнародних досліджень і в кожному можливому випадку – модернізації процедур шляхом консолідації професорсько-викладацького складу й поділу ресурсів.

На появу трансрегіональних схем обміну в галузі освіти помітно впливають ініціативи, продиктовані на міжнародному, надрегіональному і національному рівнях. Багато держав переглядають свої освітні позиції щодо сусідніх держав шляхом розробки схем міжнародної мобільності студентів, як це відбувається в державах ЄС.

Сьогодні будь-яка реформа в окремо взятому університеті впливає на міжнародне співробітництво. Серед заходів, які мають прямий міжнародний вплив, необхідно назвати, зокрема, такі: співробітництво в розробці навчальних програм й інновацій, визнання закордонних навчальних курсів, предметне співробітництво і створення мереж, заохочення мультикультуралізму й розвиток міжкультурних можливостей, інтеграція курсових програм і створення загальної і, разом з тим, гнучкої навчальної бази, введення європейського виміру із забезпечення якості навчання і акредитація університетів на європейському рівні.

Поява трансрегіональних систем обміну в галузі освіти в регіонах Європи передбачає узгоджене керування на основі консенсусу і використання його ж як засобу управління. Деінтенсифікація рамок від маленької організації шляхом інтеграції до гармонізації є характерною для тих перешкод, з якими сьогодні стикається Європейський Союз щодо колективної стратегії.

Водночас, відповідно до проекту Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, одним з напрямів реформ є інтеграція у світовий освітній і науковий простір, метою реалізації якої є «реальне входження національної системи вищої освіти в світовий освітній і науковий простір шляхом її інтернаціоналізації» [6]. У цьому напрямі одним із запропонованих кроків є розробка і реалізація закладами вищої освіти комплексної стратегії інтернаціоналізації як напряму стратегічного розвитку. Рішення щодо розвитку вищої освіти в напрямі інтернаціоналізації обумовлено проблемами відсутності стратегії інтернаціоналізації та браку ресурсів для її реалізації. Співробітництво в рамках ЄС в сфері освіти базується на спільному визнанні державами-членами того, що якісні знання й висока кваліфікація громадян ЄС є його надзвичайно цінним активом.

Університети Центральної і Південно-Східної Європи змушені враховувати вимоги XXI століття. До них належить розширення характеру освіти: «масовий» характер набуття традиційної академічної кваліфікації, нове просвітництво як підхід до формування суспільства, глобалізація ринків,

інтернаціоналізація освіти, поява різноманітних джерел освіти, єдина електронна бібліотека, відкритий університет, навчання протягом усього життя, конструктивне навчання і етичний виклик при переході від індивідуального до особистісного.

Євросоюз приділяє велике значення освітнім процесам не лише в 28 його державах-членах, а й у Європі в цілому. Свідченням цього є його увага до Болонського процесу – загальноєвропейської стратегії реформування вищої освіти. Вона зосереджується на трьох складових: переході вищих навчальних закладів на трициклову структуру (бакалавр-магістр-доктор); забезпеченні якості вищої освіти; визнання кваліфікацій та періодів навчання, здобутих студентами в різних вищих навчальних закладах Європи. Участь у Болонському процесі беруть нині 46 європейських держав, серед них і Україна. Зокрема, серед міжнародних освітніх програм і проектів у вищій школі, які реалізуються вітчизняними вищими навчальними закладами, слід відзначити наступні:

– навчальна програма «Ерасмус Мундус» (програма співпраці та мобільності у сфері вищої освіти), розрахована на студентів та науковців, була започаткована Європейським Союзом для України, Молдови і Білорусі, а також ряду інших країн, які не входять до ЄС. У рамках цієї програми студенти старших курсів і науковці можуть отримувати стипендії від Європейського Союзу для продовження свого навчання або проведення наукових досліджень у країнах ЄС.

Програма «Erasmus Mundus» охоплює близько 100 навчальних магістерських курсів найвищої академічної якості. Близько 5 тисяч студентів мають змогу отримувати гранти для навчання за цими магістерськими курсами і більше 4 тисяч студентів з країн ЄС, які беруть участь у цих курсах, зможуть поїхати на навчання до третіх країн.

У рамках програми «Erasmus Mundus» передбачається підтримка близько 100 партнерств між магістерськими курсами та вищими навчальними закладами у третіх країнах.

Програма спрямована на посилення співпраці у сфері вищої освіти на міжнародному рівні – через підтримку високоякісних європейських магістерських курсів,

забезпечуючи студентів і науковців з усього світу можливістю отримати ступінь магістра в європейському університеті, а також через заохочення поїздок європейських студентів і науковців до третіх країн. Першочерговим завданням програми є покращення якості та привабливості європейської вищої освіти у світі. Через підтримку міжнародної мобільності науковців і студентів програма «Erasmus Mundus» має на меті краще підготувати її учасників з європейських й партнерських країн до активної діяльності й співпраці в сучасному глобальному суспільстві, що ґрунтується на знаннях.

Навчальна програма «Erasmus Mundus» складається з чотирьох компонентів:

1) магістерські курси «Erasmus Mundus»: високоякісні інтегровані магістерські курси, що пропонуються об'єднанням (консорціумам) щонайменше трьох університетів у щонайменше трьох різних країнах Європи;

2) стипендії «Erasmus Mundus»: надання стипендій висококваліфікованим студентам старших курсів і науковцям з усього світу;

3) партнерство: магістерські курси також передбачають можливість для встановлення партнерства з вищими навчальними закладами третіх країн, що покликане забезпечити високу мобільність студентів старших курсів і науковців з країн ЄС, які братимуть участь у магістерських курсах «Erasmus Mundus»;

4) підвищення привабливості європейської вищої освіти: підтримується через заходи, що сприяють зростанню престижу, наочності та доступності європейської вищої освіти, а також її подальшої інтернаціоналізації, зокрема, що стосується взаємного визнання кваліфікацій між країнами Європи та третіми країнами. Програма відкрита для: 27 країн ЄС (1 категорія), країн-кандидатів на вступ до ЄС (2 категорія), країн Європейського економічного простору та Європейської асоціації вільної торгівлі (3 категорія країн), інших третіх країн. Магістерські курси «Erasmus Mundus» розраховані на три перші категорії країн, тоді як стипендії пропонуються студентам і науковцям з усіх третіх країн.

З 2007 року ЄК запровадила ще одну модальність програми «Erasmus Mundus»: «вікно для зовнішньої співпраці», ініційовану Офісом ЄвроДопомога – з метою посилення співробітництва у сфері вищої освіти між Європейським Союзом та третіми країнами через систему мобільності, направлену на обмін студентами та вченими, а відтак обміну знаннями і навичками на рівні вищої освіти. У рамках цього нового компоненту ЄК має фінансувати програму обміну студентами як різновид мобільності між європейськими університетами, що охоплені програмою «Erasmus Mundus», та університетами третіх країн, в тому числі й України [9].

DAAD – німецька академічна служба обмінів DAAD пропонує наступні магістерські програми міжнародного спрямування:

1) Бранденбурзький технічний університет м. Коттбус запропонував першу в Німеччині англomовну магістерську програму з електротехніки, яка надає ступінь магістра;

2) програма MBA (адміністрування бізнесу) Європейського інституту Університету Заарланду запропонувала амбіційним випускникам ВНЗ та мотивованим спеціалістам з усього світу післядипломний курс «Європейська економіка», що готує економістів, а також кваліфікованих випускників інших напрямків до зайняття керівних посад у міжнародних підприємствах та інституціях;

3) ВНЗ прикладного напрямку м. Есслінген запропонувало бакалаврам в галузі інженерії, математики та природничих наук англomовну магістерську програму MBA;

4) Міжнародний центр післядипломного навчання Університету м. Гамбург запропонував цілу низку магістерських програм у таких галузях як економіка та право, європейське економічне право та менеджмент, страхове право;

5) ВНЗ прикладного напрямку м. Гоф багато років пропонує англomовну магістерську програму «Прикладне промислове програмування», яку було створено спеціально для іноземних студентів;

6) Міжнародний центр інформаційних технологій Бонн-Аахен запропонував магістерську програму «Інформатика та наука», що знаходиться на межі біотехнологій, медицини, фармакології та комп'ютерних наук [8].

Програма «ТЕМПУС-ТАСІС» – одна із програм Європейського Співтовариства, що розроблена для надання допомоги соціально-економічним перетворенням в країнах-партнерах. Ця європейська програма міжуніверситетської співпраці та обміну студентами та викладачами покликана сприяти удосконаленню систем вищої освіти в країнах-партнерах за допомогою максимально збалансованого співробітництва з партнерами із країн-членів ЄС.

«ТЕМПУС-ТАСІС» надає три типи грантів:

- 1) групам університетів – «консорціумам», що співпрацюють разом впродовж двох-трьох років для отримання результатів, визначених структурованими проектами, які мають назву – Спільні Європейські Проекти;
- 2) на індивідуальній основі;
- 3) на додаткові і структурні заходи – особливий тип грантів із метою реалізації проектів структурних реформ в країнах-партнерах у галузі вищої освіти. Залучення Міністерства освіти і науки України до реалізації таких проектів є обов'язковим. Всі гранти надаються на засадах відкритих конкурсів, що оголошується щорічно.

Управляє програмою і надає експертні оцінки проектним пропозиціям Генеральний директорат ЄК «Освіта і культура» за допомогою Європейського Фонду з навчання (European Training Foundation) із залученням незалежних експертів, представників національних органів влади (Міністерство освіти і науки України), мережі Національних офісів «ТЕМПУС», представництв ЄК в країнах-партнерах, і причетних служб Європейської Комісії. Відбір проектів здійснюється на основі оцінки їх якості та академічної цінності відповідно до пріоритетів, які щорічно визначаються міністерствами освіти країн-партнерів.

Проекти «ТЕМПУС» формуються як консорціуми між інституціями в країнах ЄС та країнах-партнерах. У кожній країні ЄС є свій Національний контактний пункт, який надає допомогу та поради при підготовці та імплементації проектів. У країнах-партнерах з цією метою працюють Національні офіси програми «ТЕМПУС», які допомагають у пошуку партнерів та надають інформацію про програму у своїх країнах.

В Україні регулярно проводяться семінари й прес-конференції з програм «ТЕМПУС». За 12 років програми, було реалізовано 127 проектів, пов'язаних із модернізацією системи вищої освіти, і 94 – з індивідуальної академічної мобільності, було охоплено близько 150 ВНЗ, підприємств та установ.

Наразі, в Україні відбувається реалізація 17 Спільних Європейських проектів і Спеціальних та додаткових заходів, що фінансуються коштом Національної програми дій «TASCIS». Ці проекти передбачають або надання допомоги у реформуванні системи вищої освіти, або – у розбудові потенціалу вищого навчального закладу [5].

Крім європейських, існують програми і проекти спрямовані на посилення процесу інтернаціоналізації освіти в інших куточках планети. Так, на країни Латинської Америки і Карибського басейну поширюються такі проекти як: «Колумбу» (проект, спрямований на удосконалення вищої освіти в Латинській Америці і розширення співробітництва між системами вищої освіти цього регіону і розвинутих європейських країн); комплексний проект ЮНЕСКО щодо розвитку освіти в країнах Латинської Америки і Карибського басейну з метою повної ліквідації неосвіченості [1, с.105].

Африка і Азія – регіони реалізації програми ЕПДАС (програма в сфері удосконалення планування і управління освітою в арабських країнах Азії і Африки, яка передбачає розвиток регіональної сітки для обміну досвідом і підготовки кадрів) та КОПОРФА (програма підготовки кадрів і розвитку досліджень в сфері планування освіти, спрямована на удосконалення організації й управління освітою країн Африки до південь від Сахари) [1, с.106].

У тихоокеанському регіоні Азії дослідницький центр ЕЗСАКТБ і Університетська мобільність в азіатських країнах Тихоокеанського басейну (УМАКТБ) виділяють багато організацій, які займаються подальшим встановленням міжнародних зв'язків з акцентом на розвиток тихоокеанського регіону Азії як перспективної торговельної зони [1, с.108].

Австралія намагається наслідувати азіатських сусідів для прискорення регіоналізації (як наслідок глобалізації) у цьому географічному регіоні. Завдяки найсприятливішим умовам

австралійсько-азіатського партнерства виникла низка спільних програм. Спільні програми, відомі також як тип офшорних схем, засновані на подальшому розвитку інституціональних зв'язків, зокрема, між Австралією і Південно-Східною Азією. І все ж додамо, що спільні програми поряд з іншими формами офшорних послуг є джерелом енергії, що живить освітні послуги, заохочуючи серед країн жорстке змагання із залучення студентів і збереження їхньої кількості. У той же час, розвиток спільних офшорних й інших австралійських програм негативно впливає на стосунки Австралії з іншими країнами.

Аналіз міжнародних освітніх програм і проектів, що реалізуються в Україні та світі, свідчить про те, що всі вони, в першу чергу, покликані забезпечити мобільність студентів, тобто виїзд певної кількості студентів для навчання за кордон. За даними ЮНЕСКО, рівень міжнародної мобільності студентів зріс за останні 25 років на 300 %. На думку експертів, наприкінці 2010 року, кількість студентів, які навчаються за кордоном, становила 2,8 млн. осіб, а до 2025 р. досягне 4,9 млн. [3, с.102].

Слід зазначити, що за всієї підтримки програм мобільності регіональними організаціями, за всієї прихильності самих ВНЗ основною метою інтернаціоналізації є не відрядження за рубіж 100 % студентів (хоча користь досвіду, що набувається ними, недоцільно було б заперечувати), а в доступності результатів інтернаціоналізації «вдома». Недарма одна зі спеціальних груп Європейської асоціації міжнародної освіти (EAIE) так і називається «Інтернаціоналізація вдома» (Internationalisation at Home – IAH). Саме завдяки цій формі інтернаціоналізації результати міжнародної співпраці між вищими навчальними закладами стають доступними для всіх студентів без винятку [3, с.105].

Ще одним важливим аспектом реалізації інтернаціоналізації вищої освіти є мобільність викладацького складу. Традиційно міжнародна мобільність професорсько-викладацького складу обумовлена дослідженнями і науковою роботою, але в ряді регіонів і в певних галузях освіти, таких як менеджмент і ділове адміністрування, існують спеціальні схеми регіонального та міжнародного тренінгу для молодих дослідників і викладачів.

Європейські ВНЗ об'єднуються для заохочення мобільності аспірантів. Так була створена мережа бізнес-шкіл, що пропонують докторські програми (European Doctoral Education Network – EDEN). Ця система функціонує в рамках Європейського інституту досліджень у галузі менеджменту (European Institute of Advanced Studies in Management), створеного в 1972 році як співдружність провідних дослідників у галузі менеджменту (включаючи такі напрями, як облік, фінанси, управління персоналом, економіка, інформаційні системи в бізнесі, міжнародний бізнес, маркетинг, управління операціями, стратегічний менеджмент тощо). За щорічний внесок 4000 євро вищий навчальний заклад, що стає членом цієї організації, отримує доступ до мережі, яка об'єднує більше 20 тисяч професорів і дослідників; можливість участі в усіх семінарах і конференціях; допомогу в установах академічних і дослідницьких контактів в Європі; доступ аспірантів до мережі спеціальних програм і семінарів; допомогу і консультації в управлінні проектами, що фінансуються ЄС [3, с. 107].

Проте, усе більше вищих навчальних закладів, розташованих у відомих академічних центрах, незадоволені кількістю студентів, які приїжджають до них на навчання. Прийом іноземних студентів приносить їм додатковий дохід, отриманий за рахунок повної оплати навчання, що є істотним доповненням до бюджетів вищих навчальних закладів, які щорічно скорочуються. Без такого додаткового доходу багато ВНЗ просто не могли б існувати.

У сучасних умовах вищі навчальні заклади намагаються поєднати набір іноземних студентів із розширенням пропозицій щодо своїх освітніх послуг на перспективних ринках, організовуючи зарубіжні відділення і філії, що повністю підпорядковуються базовому навчальному закладові. Ця тенденція показує зрушення в процесі інтернаціоналізації від попиту до пропозиції. Якщо країна, в якій розташована філія, юридично визнає іноземний диплом, то студенти можуть навчатися за програмою іноземного вишу від початку і до самого випуску.

Аналіз поширення і призначення вищезазначених програм демонструє прихильність їх до регіоналізації, а не глобалізації. Незважаючи на мотиви та цілі, більшість цих індивідуалізованих програм й ініціатив обмежені в ресурсах, а також потребують постійного контролю за фінансуванням. У той же час, програми такого масштабу мають важливе значення для ефективного функціонування трансрегіональних систем у галузі освіти.

Позитивним є той факт, що чимало програм спрямовано на підвищення якості вивчення іноземних мов. Ця мета, безумовно, сприяє примноженню і ефективності зв'язків як у загальному інформаційному, так і в освітньому просторі. Крім того, вивчаючи іноземні мови, людина вивчає культуру і традиції народу-носія мови. Тому можемо говорити про культурологічну складову інтернаціоналізації світової освіти.

Іншою прогресивною формою організації міжнародного співробітництва в освіті є міжнародні дослідницькі проекти. В їх межах здійснюється організаційна, інформаційна і дослідницька діяльність, яка має інтегративний характер і сприяє взаєморозумінню і взаємопроникненню.

Висновки. Акцент на академічну інтернаціоналізацію є одним із рушійних чинників реформ вищої освіти в Україні та в світі. Значення інтернаціоналізації вищої освіти для країни загалом, та для вищих навчальних закладів, зокрема, важко переоцінити: для університетів це об'єднання ресурсів, уникнення дублювання тем досліджень, краща реалізація проектів, вихід на міжнародний ринок попиту та надання послуг, набуття нової якості освіти та прогресивного рівня розвитку; для викладачів – можливість збагачення знань, реалізація спільних науково-дослідних і навчальних програм, участь у стажуваннях у зарубіжних університетах; для студентів – можливість одержання більш глибоких теоретичних знань і практичних навичок, розширення сфер наукових інтересів, набуття конкурентоспроможності на ринку праці та навичок міжкультурної комунікації. Однак, окрім переваг інтернаціоналізація вищої освіти має ряд ризиків, таких як комерціалізація освіти і результатів наукових досліджень, втрата культурної та національної ідентичності, гомогенізація навчальних програм, відтік національних кадрів тощо.

Зважаючи на економічну та політичну кризу в Україні, необхідним є розвиток механізмів «інтернаціоналізації вдома» в українському освітньому просторі. Зокрема, шляхом вивчення он-лайн курсів відкритих іноземних університетів у межах самостійної роботи студентів, запровадження вивчення іноземних мов за допомогою сучасного програмного забезпечення та спілкування з носіями мови.

Зазначені тенденції та особливості глобалізації світового освітнього простору мають істотний вплив на інтернаціоналізацію вищої освіти, її форми та прояви. Кількість спільних міжнародних проектів, зростання студентської та викладацької мобільності, уніфікація програм навчання і транснаціоналізація вищих навчальних закладів є особливостями розвитку вищої освіти України в умовах глобалізації світового освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Денмен-Братан Д. Поява трансрегіональних схем (структур) обміну в галузі освіти в регіонах Європи, Північної Америки і Тихоокеанської Азії / Д. Денмен-Братан // Вища школа, 2007. – №2. – С.105–112.
2. Дудікова Л. В. Інтернаціоналізація як стратегічний напрямок розвитку вищої освіти / Л. В. Дудікова, А. С. Марлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: vntu.edu.ua
3. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / О. Ю. Красовська // Вісник академії митної служби України, 2011. – №2(46). – С.102–108.
4. Федорчук І. В. Особливості організації вищої педагогічної освіти в умовах інтернаціоналізації освітнього простору в Азербайджані, Вірменії та Грузії / І. В. Федорчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.researchgate.net/public>.
5. Програма «ТЕМПУС-ТАСІС» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture.

6. Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року / Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua>.
7. Кашаев А. А. Мировое образовательное пространство в современных условиях / А. А. Кашаев – М., 2013. – 207 с.
8. DAAD – німецька академічна служба обмінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.daad.org.ua/ukr/stipendien.htm>.
9. Erasmus Mundus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/index_en.html.

References

1. Denmen-Bratan D. *Poiava transrehionalnykh skhem (struktur) obminu v haluzi osvity v rehionakh Yevropy, Pivnichnoi Ameryky i Tykhookeanskoi Azii* [The emergence of transregional patterns (structures) of education exchange in the regions of Europe, North America and Asia-Pacific] / D. Denmen-Bratan // *Vyshcha shkola*, 2007, № 2, S. 105–112.
2. Dudikova L. V. *Internatsionalizatsiia yak stratehichnyi napriamok rozvytku vyshchoi osvity* [Internationalization as a strategic direction for the development of higher education] / L. V. Dudikova, A.S. Marlova [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: vnm.edu.ua.
3. Krasovska O. Yu. *Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity v umovakh hlobalizatsii svitovoho osvitnoho prostoru* [Internationalization of higher education in the conditions of globalization of the world of educational space] / O. Yu. Krasovska // *Visnyk akademii mytnoi sluzhby Ukrainy*, 2011, №2(46), S.102-108.
4. *Osoblyvosti orhanizatsii vyshchoi pedahohichnoi osvity v umovakh internatsionalizatsii osvitnoho prostoru v Azerbaidzhani, Virmenii ta Hruzii* [Features of the organization of higher pedagogical education in the conditions of internationalization of educational space in Azerbaijan, Armenia and Georgia] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.researchgate.net/public>.
5. *Prohrama «TEMPUS-TASIS»* [TEMPUS-TACIS program] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture.

6. *Proekt Stratehii reformuvannia vyshchoi osvity v Ukraini do 2020 roku* [Project of the Strategy of Higher Education Reform in Ukraine till 2020] / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://old.mon.gov.ua>.
7. Kashaev A. A. *Myrovoe obrazovatelnoe prostranstvo v sovremennykh usloviyakh* [World educational space in modern conditions] / A. A. Kashaev – М., 2013, 207 s.
8. *DAAD – nimetska akademichna sluzhba obminiv* [DAAD – German Academic Exchange Service] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.daad.org.ua/ukr/stipendien.htm>.
9. *Erasmus Mundus* [Erasmus Mundus] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://ec.europa.eu/education/index_en.html.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Ісайкіна Олена Дмитрівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

e-mail: isaykina.od@ukr.net

Зленко Алла Миколаївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

e-mail: zlenko.am@ukr.net

Хітов Мітко Михайлов, доктор економіки, кафедра маркетингу і стратегічного управління університет національного і світового господарства (Болгарія).

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Исайкина Елена Дмитриевна, кандидат исторических наук, доцент кафедры документоведения

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

педагогический университет имени Григория Сковороды»

ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницький, Киевская обл., Украина, 08401

e-mail: isaykina.od@ukr.net

Зленко Алла Николаевна, кандидат исторических наук, доцент кафедры документоведения

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницький, Киевская обл., Украина, 08401

e-mail: zlenko.am@ukr.net

Хитов Митко Михайлов, доктор экономики, кафедра маркетинга и стратегического управления университет национального и мирового хозяйства (Болгария).

DATA ON AUTHORS

Isaykina Olena D., Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor of Document Science Department

Pereiaslav-Khmenytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University

30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav -Khmelnitskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401

e-mail: isaykina.od@ukr.net

Zlenko Alla M., Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor of Document Science Department

Pereiaslav-Khmenytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University

30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav -Khmelnitskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401

e-mail: zlenko.am@ukr.net

Hitov Mitko M., Doctor of Economics, Department of Marketing and Strategic Management

University of National and World Economy (Bulgaria).
